

בענין סתירה ע"פ עצמו לרבי יהושע

עצמו וכיוצא בו אסורה עליו ויוציא ויתן כתובה.

והנה באחרונים דנו ג"כ בחקירה זו, והביאו ראיה מפרש"י במשנה (בדברי ר"א, בד"ה ומשקה ע"פ ע"א או ע"פ עצמו) שכתב "ואפי' אין עדים שנסתרה אלא עד אחד, או הוא עצמו אומר ראיתיה שנסתרה אחר שקינאתי לה, נאסרת בסתירה עד שתשתה. ולקמן ילפינן מקראי שסתירתה אוסרתה עליו מספק", ומבואר דהחידוש בדעת ר"א דנאסרת ע"פ עצמו, ועל כורחך לר"י אינה נאסרת ע"פ עצמו.

ועי' בתוס' רע"א על המשנה (אות א) ד"ה הר"ב ד"ה ע"פ ע"א. נאסרה בסתירה וכן לשון רש"י ז"ל. ומשמע לכאורה דלר"י אינה נאסרת ע"פ ע"א וע"פ עצמו. אבל ברמב"ם (פכ"ד מהל' אישות ופ"א מהל' סוטה) דע"פ עצמו אסורה עליו ואינה שותה וכמ"ש התי"ט (ד"ה רי"א): והיינו דמדייק מלשון זה דלא כהרמב"ם (שהביא הצ"צ באות ב') דסבירא ליה אליבא דר"י שנאסרת ע"פ עצמו.

[ועי' בשיטה מקובצת בשם הרא"ש ריש המס' (בדברי ר"א) שכתב "קשה לימא על פי עצמו לחוד. וכי תימא לא זו אף זו קתני הא בפרק מרובה (דף עד) דקתני גנב על פי שנים וטבח ומכר על פי עד אחד או על פי עצמו משלם תשלומי ד' וה'. ופריך על פי עד אחד פשיטא. ומשני הא קא משמע לן על פי עד אחד דומיא דעל פי עצמו וכו'. והכא לא בעי אמאי תנא

במשנה ריש סוטה (ב, ב) המקנא לאשתו רבי אליעזר אומר מקנא לה על פי שנים ומשקה על פי עד אחד או ע"פ עצמו, רבי יהושע אומר מקנא לה על פי שנים ומשקה ע"פ שנים.

ובצ"צ בחידושים על הש"ס (עמוד קג, ע"א) כתב ע"ז וז"ל: "יש לחקור אם קינא לה על פי שנים ונסתרה על פי עצמו, דודאי לא אבדה כתובתה לר' יהושע, אם גם מותרת לו או אסורה לו. לכאורה בסנהדרין פרק הנחנקין (פח, ע"א) משמע דמותרת לו כמ"ש ברש"י ד"ה והיכא דליכא עדי סתירה כו' לר' יהושע יש לה כתובה שאינה נאסרת עליו עכ"ל. ומשמע דקאי בין שנסתרה על פי עד אחד או על פי עצמו. ואעפ"כ יש לדחות דמ"ש שאינה נאסרת עליו לא קאי רק על פי עד אחד", ואח"כ הביא מהגמ' בע"ב דקאמר למשנתינו יש סוף כו', ואח"כ כתב "מיהו הא ר' יהושע יליף בה ולא קינאי בה ולא בסתירה הרי הושוו זל"ז לר' יהושע סתירה עם קינוי, וגבי קינוי פרש"י במשנה ואם לא קינא לה בפני שנים אינה נאסרת עליו בסתירתה ואינה משקה, משמע אפי' אם קינא לה בינו לבין עצמו או גם ע"פ עד אחד, אע"פ שנסתרה אח"כ ע"פ שנים אינה נאסרת עליו". ועוד הביא ראיות לזה מגמ' (דלענין קינוי אינו מועיל בלי עדים, וא"כ ה"ה סתירה דהא הושוו זל"ז) ושקיל וטרי, ואח"כ הביא ראיה מדברי רש"י להלן (לא, א) ודחאה. ובאות ב' הביא דעת הרמב"ם דגם בנסתרה ע"פ

שתיהן. וי"ל דתרווייהו צריכי דאי לא תני אלא על פי עצמו הוה אמינא דוקא איהו מהימן לשווייה אנפשיה חתיכה דאיסורא לאוסרה עליו עד שתשתה אבל עד אחד לא". ולכאורה משמע מדבריו דלר"י לפי האמת אינה נאסרת, דאי נימא דנאסרת א"כ לא היה מקום לאותה צד של הקושיא, דפשיטא דר"א צריך לחדש דנאסרת גם ע"פ ע"א, ולא היה מקום לומר "הוה אמינא דוקא איהו מהימן לשווייה אנפשיה חתיכה דאיסורא לאוסרה" וי"ל].

ועפ"ז לכאורה צריך עיון שהצ"צ הביא מדברי רש"י בסנהדרין ולהלן בדף לא, א, והביא מהדיוק בדברי רש"י בענין הקינוי, ועפ"מ ש"דצ"ל דהושוו זל"ז וכו', ולא הביא הך דיוק בדברי רש"י על אתר בענין סתירה גופא, דמבואר לכאורה דדוקא לר"א נאסרת משא"כ לר"י?

וי"ל בזה ע"פ מה שראיתי בחי' הגרי"ז על דברי רש"י שכ' "ונראה שאפשר וגם רש"י יודה בזה דעל פי עצמו תהא אסורה אפילו לר"י כמו לחכמים, אבל זהו רק מדין שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא, ומה שכתב בדברי ר"א נאסרת בסתירה זו עד שתשתה, היינו דבאמת מה שאמר ר"י מקנא לה וכו' ומשקה ע"פ שנים, לא שלדין השקאה צריך ב', דלדין השקאה הא אינו צריך עדים, כי השקאה היא כמו קרבן שאין צריך עדות לחיוב קרבן, אלא מה שצריך ב' הוא רק לדין איסור שנאסרת בסתירה וחל עליה דין סוטה עליו וצריך להשקותה ולזה צריך ב', אבל אה"נ לענין שתהא אסורה עליו מדין שויא אנפשיה וכו' גם ע"פ עצמו מהני".

והביאור בזה דהנה ישנם ב' ענינים, דמה דגם לר' יהושע נאסרת על הבעל זהו מדין שויא אנפשי' ונבאמת אין צריך לדין שויא אנפשי', דכשהוא בעצמו ראה הרי האיסור הוא מפני שהוא יודע שזהו המציאות, וכמ"ש הרמב"ם (אישות פכ"ד הי"ז) "מי שראה אשתו שזינת או שאמר לו אחד מקרוביו או מקרובותיה שהוא מאמינם וסומכת דעתו עליהם שזינת אשתו בין שהיה האומר איש בין שהיתה אשה הואיל וסמכה דעתו לדבר זה שהוא אמת הרי זה חייב להוציא ואסור לו לבוא עליה ויתן כתובתה", ע"ש בנו"כ ובגמ', דאף דאין דבר שבערוה פחות משנים מ"מ אם ברור לו הדבר אסורה מפני המציאות (וכדאיתא בגמ' ע"ז בבא לצאת ידי שמים), ואי"צ לזה להחידוש דנאמנות דשויא אנפשי'[, אבל איסור זה הוא רק לגבי הבעל עצמו, ואי"ז שייך להאשה, שאין שייך לומר שהיא נאסרת מצד הראי' שלו. ובכדי שיוכל להשקותה צ"ל שיחול עליה איסור סוטה, שמצד זה חלים הדינים דפרשת סוטה להשקותה כו'. ובזה מיירי רש"י במ"ש דלר"א דנאסרת, היינו האיסור סוטה שעל האשה, וזה באמת אינו לר"י אף אם ראה אותה שנסתרה.

ועפ"ז היה נראה לומר דזהו טעמו של הצ"צ שלא הביא ראייה מרש"י במשנה, דמרש"י במשנה אין ראייה מטעם הנ"ל, דקאי באיסור סוטה שעל האשה דזה לכו"ע לא חל לר"י ע"פ עצמו, וכנ"ל.

ואף שהצ"צ הביא מרש"י בסנהדרין ומרש"י להלן וכן מרש"י במתני' גופא לענין קינוי, והרי בכולן היה אפ"ל

דמיירי באיסור סוטה שחל על האשה עצמה, ומהו הראיה?

והנה לכאורה הענין מדוייק בלשון רש"י גופא, שבד"ה ומשקה ע"פ עד א' או ע"פ עצמו כתב "ואפילו אין עדים שנסתרה אלא עד אחד או הוא עצמו אומר ראיתיה שנסתרה אחר שקינאתי לה נאסרת בסתירה", והיינו דחל איסור סוטה על האשה עצמה, ומזה אין רא"י לענינינו, דהתם בוודאי ליכא לר"י ע"פ עצמו, וכמשנ"ת, אבל בד"ה מקנא לה ע"פ שנים (שמזה הוכיח הצ"צ שבקינאי ע"פ עצמו אין איסור אפי' על הבעל) פרש"י "ואם לא קינא לה בפני שנים אינה נאסרת עליו בסתירתה ואינו משקה", ואינה נאסרת עליו פירוש אפי' לענין האיסור שעל הבעל גרידא, ומזה שפיר הוכיח שקינאי ע"פ עצמו אינו גורם לאיסור אפי' מטעם 'בא לצאת ידי שמים' או 'שויה אנפשי' חתיכה דאיסורא'.

[ובטעמו של רש"י גופא שחילק כן במשנה מובן בפשטות, דלענין הקינאי שבעינן שנים, מבאר החידוש שבלא עדים אינה נאסרת אפי' עליו, דלא חל שום איסור (דהעדים הם בגדר עדי קיום, וכמשנ"ת), ובדברי ר"א שהסתירה ע"פ עצמו כו' מבאר החידוש שאפי' ע"פ עצמו או ע"פ ע"א (הנה לא רק שנאסרת עליו עי"ז, כ"א גם) "נאסרת", שחל איסור סוטה על האשה עצמה ובמילא משקה וכו'].

ובמילא מובן מה שהצ"צ מביא רא"י מרש"י בסנהדרין ורש"י להלן

ר"פ מי שקינא, דבתרווייהו פרש"י שע"פ ע"א לר"י "אינה נאסרת עליו", ולכן הוצרך לדחות דאפשר דקאי רק על ע"א נאכל אין לומר כדברי הגרי"ז דרש"י יודה להרמב"ם וקאי רק בהאיסור לענין האשה, דמוכח דלא כן מדבריו בסנהדרין ולהלן כנ"ל, וכן מדרשת בה וכו', ואפשר לדחות רק כמ"ש הצ"צ. וכן מדוייק מהמשך דברי הצ"צ, שבכל השקו"ט ג"כ דקדק לכתוב ש"משמע אפי' קינא לה. . אינה נאסרת עליו" "וכ"מ בגמ' . . מבואר דלמשנתנו לא נאסרה עליו", ומבואר שהוא בדקדוק, וא"כ אין לדייק ממ"ש רש"י "נאסרת" סתם, וכנ"ל.

אך עפ"ז צ"ע מה שברש"י בסנהדרין כתב שאינה נאסרת עליו, דזה אינו נוגע לשם, דזה שאינה מפסדת כתובתה הוא, אדרבא, מפני שאין שום איסור על האשה, ואינו תלוי כלל בהאיסור דהבעל, וכמבואר בדברי הרמב"ם הנ"ל (פכ"ד מהל' אישות הכ"ה) "אמר לה בינו לבינה אל תסתרי עם איש פלוני וראה אותה שנסתרה עמו ושהתה כדי טומאה הרי זו אסורה עליו בזמן הזה שאין שם מי סוטה וחייב להוציא ויתן כתובה" (ועד"ז בהל' סוטה), וא"כ מה נוגע שם להוסיף דלדעת ר"י אנה נאסרת עליו? והנה יתכן שהצ"צ מביא משם לשלול הדיוק הנ"ל, אכן יותר נראה דזה מתבאר ע"פ הנ"ל, בדברי ר"י, שמיקל, הנה מזכיר רש"י חידוש טפי שאינה נאסרת עליו, שלר"י אין בסתירה זו שע"פ עצמו שום איסור כלל.